

เด็กและทัศนคติของบิดามารดาจะเข้ามามีอิทธิพลต่อบุตร โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น (1963, อ้างถึงใน นิภา ทองไทย, 2525 : 14 - 15) สอดคล้องกับที่ วิณี ชิคเชิควงศ์ (2521 : 1) กล่าวไว้ในบทนำของรายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะนิสัยการบริโภคและการเจริญเติบโตของเด็กวัยก่อนเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวต่างกันในจังหวัดนครราชสีมา นักจิตวิทยาการศึกษาามีความเห็นว่าครอบครัวมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก และเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลครอบคลุมชีวิตกว่าอิทธิพลใด ๆ ทั้งนี้เพราะแต่ละครอบครัวมีวัฒนธรรมและวิธีการดำเนินชีวิตเฉพาะตน วิธีการอบรมที่เด็กถูกเลี้ยงดูตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งเติบโตจึงย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะกำหนดพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคล

นอกจากนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาที่มีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตร เช่น

สมาน กำเนิด (2520) ได้ศึกษา “การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือแบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบประชาธิปไตย ทำให้เด็กมีการปรับตัวแตกต่างกันหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปีการศึกษา 2519 ของโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และโรงเรียนราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 271 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและแบบทดสอบการปรับตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสรุปได้ดังนี้

1. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน
2. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และเข้มงวดกวดขันมีการปรับตัวแตกต่างกัน

จากสรุปการอภิปรายผลพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่แตกต่างกันทั้ง 3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบประชาธิปไตย มีผลทำให้เด็กปรับตัวแตกต่างกัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทำให้เด็กปรับตัวดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขัน นอกจากนี้การปรับตัวและการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ยังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กด้วย

ชูศรี หลีกเพชร ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเองพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (2511, อ้างถึงใน วรรณงาม รุ่งพิรุทธิพงษ์, 2522 : 17)

ถัน แพรเพชร ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทั้งชายและหญิง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ (2517, อ้างถึงใน วรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์, 2522 : 17)

พัฒนาการทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ของบุตร เป็นผลสืบเนื่องประการหนึ่งจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเช่นกัน

ทิพวรรณ กิตติวินุญช์ (2522) ได้ศึกษาเรื่อง“การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กไทยก่อนวัยเรียนจากการตัดสินใจทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจท์¹(Piaget) และจากการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก²(Kohlberg) ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิดความเข้าใจและการใช้เหตุผลอย่างมีแผนลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่อง โดยใช้อายุเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพที่สูงขึ้น โดยทำการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนตามทฤษฎีทั้งสอง
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก และแบบใช้เหตุผล กับจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนตามทฤษฎีทั้งสอง
3. ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กชายและหญิงอายุ 4 - 6 ปี จากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามี 3 ประเภทคือ แบบวัดพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของมารดา และแบบสัมภาษณ์ภูมิหลังและผลสรุปของการทดสอบสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ขอกกล่าวถึงเพียงบางข้อที่เกี่ยวข้องดังนี้

จากสมมติฐาน ที่กล่าวว่า “การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สัมพันธ์ทางบวกกับคะแนน จริยธรรมตามทฤษฎีทั้งสอง” ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการอบรมเลี้ยงดู

¹ จีน เพียเจท์ (Jean Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1896 เป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีการรู้คิด (Cognitive Theory) เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาพัฒนาการด้านความคิดของมนุษย์อย่างเป็นระบบระเบียบ และยังเป็นผู้ริเริ่มแนวความคิดในการศึกษาจริยธรรมจากเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เด็กเป็นรายบุคคล หรือวิธีการทางคลินิก และได้กลายเป็นทฤษฎีที่เป็นรากฐานในการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมจนถึงปัจจุบัน (Americana Corporation. 1829. *The Encyclopedia Americana*, International Edition. Volume 22. New York. P 60).

² โคลเบอร์ก (Kohlberg) นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวอเมริกัน เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1963 เป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีทางศีลธรรม ได้รับอิทธิพลจากความคิดและผลงานของเพียเจท์เป็นอย่างมาก ได้ใช้เวลาศึกษาและวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่นเป็นเวลานานกว่า 9 ปีจนสามารถสรุปผลการศึกษาเป็นทฤษฎีขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นการขยายและปรับปรุงทฤษฎีของเพียเจท์ โดยเขายอมรับว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางจริยธรรม และพัฒนาการทางศีลธรรมจะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นเช่นเดียวกับพัฒนาการทางอื่น ๆ.

แบบรักกับคะแนนจริยธรรมของเด็ก พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักไม่สัมพันธ์กับจริยธรรมจากทั้งสองทฤษฎีอย่างเชื่อถือได้ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนจริยธรรม ตามทฤษฎีของเพียเจท์ อย่างเชื่อถือได้ทั้งในกลุ่มรวมเด็กชายหญิง และกลุ่มย่อย กล่าวคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมของเด็กสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลอย่างเด่นชัด และเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก มีคะแนนตัดสินใจจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยอย่างเด่นชัด

วิเชียร ทองนุช (2521) ได้ทำการ “ศึกษาเปรียบเทียบความคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู และภูมิหลังทางสังคมต่างกัน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นเด็กนักเรียนชายหญิง ที่มีอายุระหว่าง 9 - 12 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 5 จำนวน 120 คน จากโรงเรียนในเมืองและในชนบทของจังหวัดจันทบุรี เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพอสรุปบางส่วนที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้ ด้านการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการอบรมเลี้ยงดูพบว่า

1. ในกลุ่มรวม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบเข้มงวดกวดขันมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
2. ในกลุ่มเฉพาะ เด็กในเมืองในชนบทที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและเข้มงวดกวดขันมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน

การคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ได้ผลสรุปว่า การคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ (2530) ได้ศึกษา “บทบาทของสถาบันครอบครัวการศึกษาและศาสนาต่อการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน” โดยมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพพฤติกรรมจริยธรรมที่เยาวชนปฏิบัติอยู่จริงในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสภาพจริยธรรมที่เยาวชนได้รับการสั่งสอนอบรมจริงจาก พ่อแม่ ครู พระสงฆ์ และโต๊ะครู
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของพ่อแม่ ครู พระสงฆ์และ โต๊ะครู ที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติจริยธรรมของเยาวชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในจังหวัดยะลาและปัตตานี จำนวน 126 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพอสรุปเฉพาะที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เยาวชนมีพฤติกรรมจริยธรรมที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยส่วนรวมและจริยธรรมแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่การไม่เสพยาของมึนเมาและสิ่งเสพติดให้โทษ การไม่เล่นการพนัน และการไม่ล้วงละเมิดทางเพศ

2. เยาวชนได้รับการสั่งสอนอบรมจริงเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่าง ๆ จากพ่อแม่ ครู เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการประหยัดได้รับการสั่งสอนอบรมจากพ่อแม่มากที่สุด ส่วนพระสงฆ์และโตะครูมีบทบาทในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในระดับปานกลาง

3. การปฏิบัติจริยธรรมของเยาวชนโดยส่วนรวมได้รับอิทธิพลหรือแบบอย่างหรือศรัทธาจากพ่อแม่ และครูมาก จากพระสงฆ์และโตะครูปานกลาง

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของสถาบันครอบครัว ครู พระสงฆ์ และโตะครู ต่อการปฏิบัติจริยธรรมของเยาวชน โดยภาพรวมแล้วได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่มากที่สุดซึ่งพอ ๆ กันกับครู ส่วนพระสงฆ์และโตะครูมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติจริยธรรมของเยาวชนน้อยกว่าบุคคลทั้งสองข้างต้น

วรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์ (2522) ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างการ อบรมเลี้ยงดูกับสติปัญญา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การศึกษาของพ่อแม่ กับสติปัญญาของเด็ก กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2521 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดสติปัญญา แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู และแบบสอบถามรายละเอียดส่วนตัว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบกับสติปัญญาของเด็ก และการศึกษาของบิดาและมารดามีความสัมพันธ์กับสติปัญญาของเด็ก

วิจิณี ไทรงาม (2539) ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 – 6 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 311 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับพื้นฐานพื้นฐานอารมณ์เด็กก่อนวัยเรียน แบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ซึ่งข้อมูลได้จากกาให้ความร่วมมือของมารดาในการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบไคสแควร์

ผลการศึกษาพบว่า มารดาในกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 81.0 ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตย และมีมารดาเพียง ร้อยละ 19.0 ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบไม่เป็นประชาธิปไตย

สำหรับลักษณะเด็กจำแนกตามพื้นฐานอารมณ์นั้นพบว่าเด็กในกลุ่มตัวอย่างจัดเป็นเด็กกลุ่มเลี้ยงง่าย ร้อยละ 67.5 และจัดเป็นเด็กกลุ่มเลี้ยงยาก ร้อยละ 32.5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาพบว่า ลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของมารดา แต่พบว่า มารดาของเด็กกลุ่มเลี้ยงง่ายนั้นมีแนวโน้มที่จะให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตยมากกว่า มารดาของเด็กกลุ่มเลี้ยงยาก

นอกเหนือจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว สภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัว ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ลักษณะทางจิตและอารมณ์ มีผลต่อสุขภาพจิตของบิดามารดา ซึ่งส่งผลถึงพฤติกรรมที่ปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนความเชื่อและการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็ก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือบิดามารดาที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 0 - 3 ปี จำนวน 798 ครอบครัว จาก 4 ภูมิภาค ภูมิภาค คือ 1 อำเภอในภาคเหนือ 1 อำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 อำเภอในภาคกลาง และ 1 อำเภอในภาคใต้ ด้วยการสัมภาษณ์เรื่องการปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ การคลอด การเลี้ยงดู การอบรม และความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดู โดยใช้กรอบการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ซึ่งผ่านการเห็นชอบจากคณะที่ปรึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและพฤติกรรมของเด็ก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. บิดา มารดาประมาณร้อยละ 90 มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะที่ตั้งครรภ์ แต่เพราะความยากจนและความจำเป็นในการประกอบอาชีพทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามความรู้ได้
2. การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก บิดามารดาได้พยายามฝึกให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย ทั้งการคืบนม คืบน้ำจากแก้ว การทานอาหาร การฝึกขับถ่าย ตลอดจนการฝึกจริยธรรมในระดับพื้นฐาน
3. ในด้านความเชื่อของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก บิดามารดาส่วนมากมีความเชื่อในเรื่องการดูแลและป้องกันการเจ็บป่วยของเด็ก มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูด้านอื่น ๆ

ทิสนา แคมณี และคณะ (2536) ได้ศึกษา “หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย” ซึ่งเป็นโครงการย่อยของโครงการวิจัยแม่บทเรื่อง “การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย รูปแบบสำหรับการศึกษาปฐมวัย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาหลักการอบรมเลี้ยงดูเด็กหรือหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย และเพื่อพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น เป็นการศึกษาข้อมูลทั้งจากเอกสารด้านการสำรวจ และด้านการศึกษาเชิงมานุษยวิทยา

ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ปฐมวัยเป็นช่วงวิกฤติของชีวิตมนุษย์ (Critical Period) เป็นระยะที่ระบบต่าง ๆ ของร่างกายมีการก่อตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในช่วงนี้จะส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กไปจนตลอดชีวิต การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมในวัยนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็ก ดังนั้นพัฒนาการของเด็กจึงต้องอาศัยวุฒิภาวะ และประสบการณ์ที่ได้รับ พัฒนาการเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันทั้งกายและจิตใจ เด็กแต่ละคนอาจมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกันตามวุฒิภาวะลักษณะเฉพาะของตนและสังคมที่แวดล้อม และเมื่อเด็กวัยสูงขึ้น พัฒนาการก็จะสูงขึ้นตามวัย เด็กที่ได้รับการสนองความต้องการทุกด้านจะมีพัฒนาการสมวัย มีการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับสูงขึ้น และเติบโตเป็น ผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์และจิตใจแจ่มใสมั่นคง การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงต้องสนองความต้องการของเด็กอย่างครบถ้วน ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคม

จากการศึกษาเอกสารด้านอิสลามศึกษาและเอกสารงานวิจัยทั่วไป ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นสำคัญ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. ด้านตัวแปร หรือปัจจัยหลักในการวิจัย

งานวิจัยทั่วไปเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ วิธีการการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา อิทธิพลของครอบครัว สภาพครอบครัว การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา เป็นต้น ซึ่งยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนซึ่งถึงปัจจัยภายในด้านความเชื่อ และการศรัทธาในศาสนาของบิดามารดาว่า มีผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไรบ้าง ซึ่งปัจจัยด้านนี้นับได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในอันที่จะทำให้ค้นพบเหตุผลและความสัมพันธ์บางประการที่มีผลต่อพฤติกรรมของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2. ด้านวิธี หรือรูปแบบในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

เอกสารและงานวิจัยทั่วไปได้นำเสนอวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรไว้หลายแบบ ได้แก่

1. แบบประชาธิปไตย รวมถึงการฝึกให้พึ่งตนเอง
2. แบบปล่อยปละละเลย
3. แบบเข้มงวดกวดขัน รวมถึงแบบควบคุม
4. แบบรัก
5. แบบใช้เหตุผล

จากการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบข้างต้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ได้ผลสรุปเด่นชัดที่สุดคือ แบบประชาธิปไตย โดยส่งผลดีกับการปรับตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ และระดับสติปัญญาของบุตร ส่วน 2 แบบหลัง คือแบบรักและแบบใช้เหตุผล ส่งผลดีกับพัฒนาการด้านจริยธรรม การใช้ความคิด และการใช้เหตุผลของบุตร

เอกสารด้านอิสลามศึกษาได้กล่าวถึงหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรไว้อย่างกว้างขวาง โดยในส่วนของวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร ไม่ได้มีการระบุว่าวิธีการเลี้ยงดูบุตรที่ดีที่สุดควรเป็นแบบใด แต่โดยรวมแล้วอิสลามส่งเสริมให้อบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความอบอุ่นดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด ชื่นชมและให้รางวัลในบางโอกาส บิดามารดาควรปฏิบัติต่อบุตรอย่างเสมอต้นเสมอปลาย อบรมสั่งสอนที่เหมาะสมกับวัย อิสลามไม่สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเกินไป เพราะจะเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตร รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ มีการคัดค้านเมื่อบุตรทำผิด พูดคุยกันด้วยเหตุผล เพื่อกระตุ้นการรู้จักคิดและการใช้เหตุผล และส่งเสริมให้ลงโทษในกรณีที่มีวิธีที่นุ่มนวลกว่าใช้ไม่ได้ผล

จากการที่อิสลามไม่ได้ระบุชัดเจนว่าการเลี้ยงดูบุตรแบบใดเป็นวิธีการที่ดีที่สุด แม้แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นวิธีที่เป็นที่ยอมรับมากที่สุดก็ตาม เนื่องจากทุกวิธีมีจุดดีและจุดด้อยอยู่ในตัวเอง หากใช้ไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าอิสลามได้นำเสนอวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบผสมผสานไม่เน้นหนักวิธีหนึ่งวิธีใดจากที่กล่าวมาข้างต้นแต่ดูความเหมาะสม ดังจะเห็นว่าการอบรมด้วยการลงโทษ เป็นวิธีหนึ่งที่อิสลามอนุญาตให้ในกรณีที่วิธีอื่น ๆ ที่นุ่มนวลกว่าใช้ไม่ได้ผล ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการอบรมบ่มนิสัยบุตรมากกว่าผลเสีย ในขณะที่งานวิจัยทั่วไปผู้วิจัยไม่พบว่าได้มีการศึกษาถึงผลดีของการลงโทษ แต่มักกล่าวถึงผลเสียต่อพฤติกรรมและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตรเพียงด้านเดียว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่ารูปแบบและวิธีการที่บิดามารดาใช้อบรมเลี้ยงดูบุตรในสภาพความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบและวิธีการที่บิดามารดา muslim ใช้อบรมเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบันจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ควรแก่การศึกษา

3. ด้านช่วงวัยและอายุของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา งานวิจัยทั่วไปเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่ ศึกษาและเก็บข้อมูลจากเด็กวัยก่อนเรียน และเด็กวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 0 - 15 ปี และจากบิดามารดาที่มีบุตรอยู่ในวัยดังกล่าว ทำให้ผลสรุปของการวิจัยอยู่ในกรอบที่จำกัด และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในขอบเขตที่จำกัดเช่นเดียวกัน ซึ่งหากมีการขยายขอบเขตการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมช่วงอายุที่มากขึ้นและช่วงวัยที่กว้างขึ้น จะทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นด้วย การวิจัยครั้งนี้จึงขยายช่วงอายุในการศึกษาออกไปเป็นช่วงอายุจาก 0 - 20 ปี

4. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย มีการศึกษาพฤติกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบิดามารดาที่นับถือศาสนาพุทธ และงานวิจัยบางเรื่องได้ทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาไทยพุทธกับไทยมุสลิม ซึ่งยังไม่ได้มีการศึกษาพฤติกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมโดยตรง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรและความเชื่อของครอบครัวไทยมุสลิม เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรแก่การศึกษาวิจัย เพราะความเชื่อถือศรัทธาในอิสลามเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรม ซึ่งจะต้องศึกษาหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่เกี่ยวข้องประกอบ มิใช่เพียงสอบถามชาวมุสลิม ทั้งนี้เพื่อให้งานวิจัยมีคุณค่าทั้งในด้านการสะท้อนพฤติกรรมทางสังคมและนำเสนอแนวทางการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้องตามหลักคำสอนแห่งคัมภีร์อัลกุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านเราะฮูฎ ﷺ ตลอดจนทัศนะของปวงปราชญ์มุสลิม

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาหลักการศรัทธาและวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลามของครอบครัวไทย

มุสลิมในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลามของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ความสำคัญและประโยชน์

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลาม และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อถือศรัทธา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรในอิสลามตามหลักคำสอนแห่งคัมภีร์อัลกุรอาน สุนนะฮ์ของท่านเราะฮูฎ ﷺ และทัศนะของปวงปราชญ์มุสลิม ตลอดจนพฤติกรรม

การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เป็นผลมาจากการศรัทธาของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร และผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ได้ทราบหลักการศรัทธาในอิสลามอย่างถูกต้อง
2. ได้ทราบวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางแห่งอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร
3. ได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามที่ครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิต
4. ได้นำเสนอข้อมูลและหลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลาม และพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแก่ครอบครัวมุสลิม สถาบันการศึกษาต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป
5. ได้นำเสนอวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาครอบครัวและเยาวชนซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งของสังคมไทย
6. ได้นำเสนอข้อดีและข้อเสียของการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรมุสลิมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อดีไปปรับใช้ และร่วมกันแก้ไขส่วนที่เป็นปัญหาต่อสังคมให้เบาบางลง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาการศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาหลักการศรัทธาในอิสลามที่ศาสนาอิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนจะต้องเชื่อและยึดมั่น อันได้แก่ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ต่อบรรดามลาอิกะฮ์ ต่อบรรดาคัมภีร์ ต่อบรรดาเราะสูล ต่อวันอาคีเราะฮ์ และต่อกำหนดคสวาฮ์การณฺ์ ตลอดจนต่อเรื่องญี่ปุ่นและชัยฏอน
2. ศึกษาหลักการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางอิสลาม โดยครอบครัวมุสลิมด้านต่าง ๆ ของการอบรมเลี้ยงดู รวมถึงข้อกำหนดที่บิดามารดาพึงปฏิบัติต่อบุตรนับตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิขึ้นในครรภ์มารดา เมื่อคลอดออกมาเป็นทารก และวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแต่ละช่วงวัย

วิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากครอบครัวไทยมุสลิมที่มีสถานภาพเป็นสามีภรรยาประจำมีสติในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีบุตรภายใต้การอบรมเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 3 คน มีอายุอยู่ใน 3 ช่วงวัย คือ อายุระหว่าง 0-6 ปี 7-13 ปี และ 14-20 ปี ในกรณีของครอบครัวที่มีบุตรเพียงคนเดียว บุตรจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปี

กรอบแนวคิดทฤษฎี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎี ดังนี้

1. การศรัทธาในอิสลามครอบคลุมถึงพฤติกรรม

การศรัทธาในอิสลามเป็นรากฐานสำหรับการปฏิบัติภารกิจทุกประการของมุสลิม ทั้งศาสนกิจและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ยิ่งกว่านั้นทัศนะที่ได้รับการยึดถือของปวงประชาญ์มุสลิมมีความเห็นว่า การศรัทธาได้เป็นเพียงภาวะทางจิตที่มีผลควบคุมสภาพแห่งจิตใจเท่านั้น แต่ยังคงแยกแขนงครอบคลุมถึงพฤติกรรมที่ดิ่งามต่าง ๆ ที่มุสลิมแสดงออกมามีภายนอกภายใต้กรอบที่สอดคล้องกับการศรัทธาอีกด้วย พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮ์จึงเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่อยู่ภายใต้ความหมายของการศรัทธาในอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มักมีพฤติกรรมแสดงออกตามแนวความคิดและความเชื่อในสิ่งที่ตนยึดถือศรัทธา กล่าวคือว่าเชื่ออย่างไรก็ปฏิบัติอย่างนั้น เพียงแต่ในอิสลามได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอกโดยพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศรัทธา หากพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอยู่ภายใต้กรอบแห่งการศรัทธาที่ถูกต้อง

2. ความเชื่อถือศรัทธาของบิดามารดามีอิทธิพลต่อบุตร โดยตรง

เนื่องจากความสำคัญของการศรัทธาต่อพฤติกรรม อิสลามจึงเรียกร้องให้ครอบครัวมุสลิมอบรมเลี้ยงดูบุตรบนพื้นฐานของหลักการศรัทธาที่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ แก่บุตรทั้งด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และความประพฤติ พฤติกรรมทุกด้านของบุตรจะได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบิดามารดา โดยตรงสิ่งที่บิดามารดาเชื่อถือศรัทธาและปฏิบัติจะถูกถ่ายทอดสู่บุตรในลักษณะของการรับถ่ายทอดประสบการณ์ ดังที่ท่านเราะฮ์ลุได้กล่าวถึงอิทธิพลของบิดามารดาที่มีต่อบุตร ความว่า

“ไม่มีเด็กคนใดที่ถือกำเนิดขึ้นนอกจากกำเนิดขึ้นมาบนธรรมชาติอันบริสุทธิ์ ครั้นแล้วบิดามารดาของเขาก็จะทำให้เขาเป็นอิหรหรือคริสเตียนหรือเป็นผู้บูชาไฟ เปรียบดังสัตว์ที่เกิดมาโดยมีอวัยวะครบบริบูรณ์ทุกส่วน พวกท่านคิดหรือว่าในสัตว์ตัวนั้นจะมีลักษณะหูขาดงอกแหว่ง”¹

หะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่าบิดามารดาและครอบครัวมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อเด็กในฐานะพื้นฐานแรกแห่งการอบรมเลี้ยงดูและเป็นบริบทที่สำคัญของชีวิต ในการชี้นำ พัฒนา และเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมต่าง ๆ

3. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคคล

จากนัยของหะดีษข้างต้นสะท้อนถึงปัจจัยทางสภาพแวดล้อม 2 ด้านที่มีอิทธิพลต่อเด็ก ในลักษณะของการรับถ่ายทอดประสบการณ์ คือ (1) ความคิดความเชื่อของบิดามารดา และ (2) พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยพยายามศึกษาทฤษฎีด้านจิตวิทยาผู้วิจัยพบว่า มีทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมที่มีแนวคิดพื้นฐานสอดคล้องกับหลักการอิสลามในเรื่องดังกล่าว คือ ทฤษฎีจิตสังคมของ อิริค อิริคสัน² (Erik Erikson) โดยที่ อิริคสัน ได้เสนอหลักการพื้นฐานส่วนหนึ่งเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมของบุคคลว่า บุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าแรงผลักดันที่เกิดจากภายในร่างกาย ลักษณะสัมพันธภาพที่บุคคลมีกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ (เช่น พ่อ แม่ เพื่อน สามี ภรรยา) เป็นจุดหล่อหลอมให้บุคคลมีพฤติกรรมและพัฒนาบุคลิกภาพในรูปแบบต่าง ๆ ตามลำดับวัยตั้งแต่เกิดจนถึงวัยสูงอายุ ด้วยเหตุนี้ อิริคสัน จึงเน้นกระบวนการทางสังคม ว่าเป็นจุดกระตุ้นหล่อหลอมบุคลิกภาพและมีผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในตัวบุคคล (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2546 : 46-47)

แนวคิดดังกล่าวของ อิริคสัน จึงมีความสอดคล้องกับนัยของหะดีษของท่านเราะสูล ในแง่ของการสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของบิดามารดา ครอบครัว และบุคคลใกล้ชิดที่มีต่อเด็ก ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กทั้งด้านพฤติกรรม ความคิด และความเชื่อ เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและ

¹ อ้างคำบทแล้ว ในหน้าที่ 3

² อิริคสัน (Erik Erikson) นักจิตวิทยาชาวเดนมาร์ก เกิดเมื่อปี ค.ศ 1902 ที่เมืองแฟรงคเฟิท เยอรมนี เป็นเจ้าของทฤษฎีจิตสังคม Psychosocial Theory ที่เน้นกระบวนการทางสังคม ว่าเป็นจุดกระตุ้นหล่อหลอมบุคลิกภาพ โดยเขาให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก อันได้แก่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลและอิทธิพลของวัฒนธรรมที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมมากกว่าแรงขับภายในร่างกาย (Americana Corporation. 1829. The Encyclopedia Americana, International Edition. Volume 10. New York. P 551)

รับถ่ายทอดประสบการณ์ พฤติกรรมการปฏิบัติของบิดามารดาจึงมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคม และบุคลิกภาพของบุตรอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

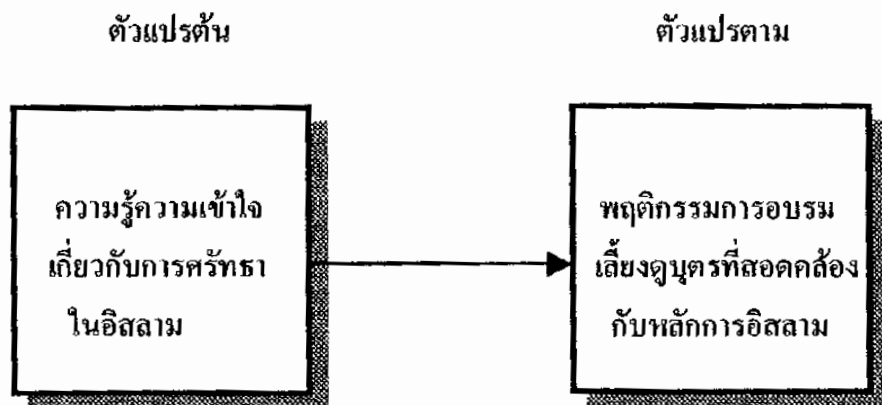
จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพของบุคคล ความคิด ความเชื่อและทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อม อันได้แก่ กระบวนการอบรมเลี้ยงดู การชี้แนะและชักจูง และการรับถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่เกิดจากอิทธิพลของกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา และกลุ่มบุคคลใกล้ชิดที่เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูหลักอื่น ๆ

ตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศรัทธาในอิสลาม ประกอบด้วย

- การศรัทธาค่ออัลลอฮ์ ﷻ
- คือบรรดาโมอิดะฮ์
- คือบรรดาคัมกีร์
- คือบรรดาเราะสุล
- ค่อวันอาคิเราะฮ์
- ค่อกำหนดศกาวการณ์
- ค่อเรื่องญินและหัจญอน

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิม

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. การเทียบอักษรภาษาอาหรับและศัพท์ด้านอิสลามศึกษา อ้างอิงจากตารางเทียบพยัญชนะอาหรับ -ไทย วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. คำสวดคือคำที่ายพระนามของ อัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาเราะสุล ผู้วิจัยใช้คำสวดต่างๆ ดังนี้ หลังพระนามของอัลลอฮฺใช้ ﷻ อ่านว่า “ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา” หลังนามท่านเราะสุลมุฮัมมัด ใช้ ﷺ อ่านว่า “ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลิม” หลังนามเราะสุล หรืออนบีท่านอื่น ๆ ใช้ ﷺ อ่านว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หลังนามภรรยาท่านเราะสุล ใช้ ﷺ ใช้ “เราะฎีอัลลอฮูอันฮา” หลังนามของเศาะหาบะฮฺใช้ ﷺ อ่านว่า “เราะฎีอัลลอฮูอันฮุ” บรรดาเศาะหาบะฮฺใช้ ﷺ อ่านว่า “เราะฎีอัลลอฮูอันฮุม”
3. ความหมายภาษาไทยของคัมภีร์อัลกุรอาน ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานฉบับที่จัดพิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์ฟาอัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน ปีฮิจเราะฮ์ศักราช 1419 (พุทธศักราช 2542) โดยผู้วิจัยอ้างอิงในบรรณานุกรมเพียงครั้งเดียว
4. การอ้างอิงตัวบทอัลกุรอาน ผู้วิจัยอ้างอิงสูเราะฮฺ และอายะฮฺไว้ด้านล่างของทุกตัวบทในเนื้อหา ส่วนในกรณีอ้างอิงเฉพาะความหมาย ผู้วิจัยอ้างอิงสูเราะฮฺและอายะฮฺไว้ในเชิงอรรถ
5. การอ้างอิงตัวบทหะดีษ ผู้วิจัยอ้างอิงแหล่งที่มาของทุกตัวบทหะดีษในเชิงอรรถ และหะดีษใดที่มีแหล่งที่มาหลายแหล่ง ผู้วิจัยจะระบุเจ้าของสำนวนที่อ้างกำกับไว้ เช่น สำนวนที่อ้างเป็นของบุคอรี เป็นต้น หากไม่ระบุสำนวนที่อ้างหมายความว่าทุกแหล่งที่มาใช้สำนวนเดียวกัน
6. การนิยามศัพท์เฉพาะมี 2 ประเภท คือ นิยามศัพท์ความหมายทั่วไป และนิยามปฏิบัติการ โดยในนิยามศัพท์ความหมายทั่วไป ผู้วิจัยจะอธิบายเพิ่มเติมในเนื้อหาตามที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม
7. การแนะนำบุคคล สถานที่ และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ผู้วิจัยแนะนำเฉพาะที่ไม่เป็นที่รู้จัก

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะ (ความหมายทั่วไป)

การศรัทธาในอิสลาม หมายถึง การศรัทธาตามหลักความเชื่อในศาสนาอิสลามซึ่งมุสลิมทุกคนต้องเชื่อถือศรัทธาอันได้แก่ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ต่อบรรดาเราะอิกะฮฺ ต่อบรรดาคัมภีร์ ต่อบรรดาเราะสุล ต่อวันอาคีเราะฮฺ ต่อกำหนดศกาวการณฺ์ ตลอดจนต่อญินและชัยฏอน

มลาอิกะฮฺ หมายถึง บ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ ประเภทหนึ่ง ที่ถูกบังเกิดมาจากกรรม มีลักษณะเร้นลับจากการมองเห็นของมนุษย์ ทำแต่ความดี ไม่ทำความชั่ว ไม่กินไม่ดื่ม ไม่หลับนอน ทำหน้าที่

เป็นสื่อกลางระหว่างอัลลอฮ์ ﷻ กับบรรดาเราะสูลและมวลมนุษย์ คอยรับใช้และสนองตอบคำบัญชาทุกประการของพระองค์

คัมภีร์ หมายถึง หลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่เป็นพระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงประทานให้กับบรรดาเราะสูลไปเผยแผ่แก่ประชาชาติในยุคสมัยต่าง ๆ มีทั้งที่ถูกประทานลงมาเป็นเล่ม และลงมาเป็นวรรคตอนตามแต่เหตุการณ์

เราะสูล หมายถึง บุคคลที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงคัดเลือกจากสามัญชนธรรมดาให้เป็นผู้นำหลักคำสอนที่เป็นบัญญัติใหม่ของศาสนาอิสลามไปเผยแผ่ทั้งโดยอาศัยคัมภีร์และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กับประชาชาติที่ไปเผยแผ่

วันอาคิเราะฮ์ หมายถึง วันแห่งการสิ้นสุดของ โลกมนุษย์และทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

กำหนดศกาวการณ หมายถึง การกำหนดอันเป็นนิรันดร์ของอัลลอฮ์ ﷻ ต่อทุก ๆ สิ่งในโลกและจักรวาล รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดกับมนุษย์และทุกสรรพสิ่งที่พระองค์ทรงสร้าง ซึ่งสิ่งเหล่านั้น ได้ถูกบันทึกและกำหนดไว้แล้วในแผ่นจารึกของพระองค์ (เลาหุลมะหฟูซ)

ญิน หมายถึง สิ่งถูกสร้างชนิดหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบังเกิดมาจากไฟที่ไม่มีควัน ให้มาอยู่ร่วมโลกกับมนุษย์ มีลักษณะเร้นลับจากการมองเห็น มีการกิน ดื่ม หลับ นอน และสืบพันธุ์เช่นเดียวกับมนุษย์

ชัยฏอน หมายถึง สิ่งถูกสร้างชนิดหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบังเกิดขึ้นมา เป็นตัวแทนความชั่วร้าย ทำความชั่วเป็นนิจสิน มีหน้าที่เป็นศัตรูและทำอันตรายต่อมนุษย์ตลอดกาล

บรรดาศาสนภาวะ หมายถึง การที่มุสลิมทั้งชายและหญิงเข้าสู่วิถีที่ศาสนาอิสลามบังคับให้ต้องปฏิบัติศาสนกิจและข้อกำหนดแห่งหลักการต่าง ๆ ของศาสนา โดยเริ่มเมื่อชายฝันร่วมประเวณี และหญิงมีรอบเดือน

สัปปุรุษประจำมัสยิด หมายถึง มุสลิมที่คณะกรรมการประจำมัสยิดมีมติรับเข้าเป็นสัปปุรุษประจำมัสยิด และมีชื่ออยู่ในทะเบียนสัปปุรุษ โดยผู้นั้นจะเป็นสัปปุรุษมากกว่าหนึ่งมัสยิดในเวลาเดียวกันไม่ได้

ตะหฺนิก หมายถึง การเคี้ยวผลอินทผลัมให้เปียกแล้วนำไปคลึงเบา ๆ กับเพดานปากของเด็กทารก รู้จักกันโดยทั่วไปว่าคือ การเปิดปาก

อะกิเกาะฮุ หมายถึง สัตว์ที่เชือดพลีทานให้แก่ทารกในวันที่เจ็ดนับตั้งแต่วันแรกเกิดด้วยการเชือดสัตว์ใหญ่ เช่น อูฐ วัว หรือสัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ และนำเนื้อสัตว์ที่เชือดมาทำเป็นอาหารเลี้ยงหรือแจกจ่ายให้แก่ทุกคนยากจนและมั่งมี รวมทั้งแก้หมอกศุงครรภ

กิดาน หมายถึง การตัดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย หรือตัดผิวหนังด้านบนเพียงเล็กน้อยของครีทอริสอวัยวะเพศหญิง รู้จักกัน โดยทั่วไปว่าเป็นการ เข้าสู่หนัด

กิตาบ หมายถึง บทใหญ่ ซึ่งเป็นชื่อของบทหะดีษ ที่รวบรวมหะดีษต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทที่อยู่ในเรื่องเดียวกันไว้

บาว หมายถึง บทย่อยที่รวบรวมหะดีษที่มีเนื้อหาในเรื่องเดียวกัน ซึ่งถูกรวบรวมอยู่ภายใต้กิตาบ(บทใหญ่)

มัซฮับ หมายถึง สำนักกฎหมายอิสลามซึ่งมีกรอบแนวทางเฉพาะในการวินิจฉัยบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เป็นข้อปฏิบัติของแต่ละสำนัก มัซฮับที่แพร่หลายมี 4 มัซฮับ คือ มัซฮับหะนะฟี มัซฮับมาลิกี มัซฮับชาฟีอี และมัซฮับหัมบาลี

เศาะหาบะฮุ หมายถึง ผู้ที่พบท่านเราะฮูตุล ﷺ ศรัทธาค่อศาสนาอิสลามที่ท่านนำมาเผยแพร่อยู่ร่วมสมัยกับท่าน และเสียชีวิตขณะที่ยังนับถือศาสนาอิสลาม

สุนนะฮุ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของท่านเราะฮูตุล ﷺ ทั้งในด้านคำพูด การกระทำการยอมรับและคุณลักษณะต่าง ๆ ของท่าน

หะดีษ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีรายงานอ้างถึงเราะฮูตุล ﷺ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำการยอมรับหรือคุณลักษณะของท่าน ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับสุนนะฮุ

นิยามศัพท์เฉพาะ(นิยามเชิงปฏิบัติการ)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม หมายถึง พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมตั้งแต่บุตรเริ่มปฏิสนธิขึ้นในครรภ์มารดาเพื่อให้บุตรเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรมด้วยการปฏิบัติตามหลักการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่มีระบุอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮุ เป็นส่วนใหญ่

ครอบครัวไทยมุสลิม หมายถึง ครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวนับถือศาสนาอิสลาม มีสถานภาพเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในกรุงเทพมหานคร มีบุตรภายใต้การอบรมเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 3 คน มีอายุอยู่ใน 3 ช่วงวัยคือ อายุระหว่าง 0 –6 ปี 7 – 13 ปี และ 14 – 20 ปี ในกรณีที่มีบุตรเพียงคนเดียวจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปี

อะซาน หมายถึง การกล่าวคำภาษาอาหรับที่หูขวาของทารกแรกเกิด โดยมีคำกล่าวดังนี้ อัลลอฮ์อัครับ 4 ครั้ง อัซชะคุอัลลาฮิลาฮะอิดัลลิลลอฮ์ 2 ครั้ง อัซชะคุอันนะมุหัมมัดเราะฮะฮ์เราะฮ์สุลลอลอฮ์ 2 ครั้ง หัยยะอะลีสสะลาฮ์ 2 ครั้ง หัยยะอะลัลฟะลาหุ 2 ครั้ง อัลลอฮ์อัครับ 2 ครั้ง ลาอิลาฮะอิดัลลิลลอฮ์ 1 ครั้ง

อิคอมะฮ์ หมายถึง การกล่าวคำภาษาอาหรับที่หูซ้ายของทารกแรกเกิด โดยมีคำกล่าวดังนี้ อัลลอฮ์อัครับ 2 ครั้ง อัซชะคุอัลลาฮิลาฮะอิดัลลิลลอฮ์ 1 ครั้ง อัซชะคุอันนะมุหัมมัดเราะฮะฮ์เราะฮ์สุลลอลอฮ์ 1 ครั้ง หัยยะอะลีสสะลาฮ์ 1 ครั้ง หัยยะอะลัลฟะลาหุ 1 ครั้ง ก็อยคอมะดิสสะลาฮ์ 2 ครั้ง อัลลอฮ์อัครับ 2 ครั้ง ลาอิลาฮะอิดัลลิลลอฮ์ 1 ครั้ง

ฟิรฎูอียัน หมายถึง หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานศาสนาอิสลาม ที่จัดทำขึ้นโดยสมาคมคุรุสัมพันธ์ มีแบบเรียนแบ่งเป็นระดับชั้นตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 ประกอบไปด้วยวิชาพื้นฐานต่าง ๆ อาทิเช่น คีฟตีร์ (อรรถาธิบายอัลกุรอาน) หะดีษ (วจนะของเราะฮ์มะฮ์มัด) ฟิกฮ์ (กฎหมายอิสลาม) ประวัติศาสตร์และจริยธรรมอิสลาม เป็นต้น

ชั้นชานะวี หมายถึง ระดับการเรียนภาควิชาศาสนาอิสลามที่เปิดสอนตามโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยใช้แบบเรียนที่เป็นภาษาอาหรับเป็นส่วนใหญ่ มีหลักสูตรการเรียน 4 - 6 ปี เทียบได้กับการเรียนในระดับมัธยมปลายของภาควิชาสามัญ

อัลกุรอานเบื้องต้น หมายถึง แบบเรียนภาษาอาหรับเบื้องต้น ประกอบไปด้วยอักษรภาษาอาหรับ 28 อักษร บทเรียนฝึกอ่านผสมอักษรเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก โดยมีส่วนสุดท้ายของอัลกุรอาน คือส่วนที่ 30 รวมอยู่ด้วย เพื่อเตรียมพื้นฐานในการอ่านอัลกุรอานและภาษาอาหรับ คนส่วนใหญ่เรียกแบบเรียนนี้ว่า “หนังสือเล่มเล็ก”

ความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการศรัทธาในอิสลาม หมายถึง การที่กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบข้อคำถามได้อย่างกระชับชัดเจน ตรงเป้าหมายและครอบคลุมประเด็นของข้อคำถามที่ต้องการให้ตอบ

ความรู้ความเข้าใจที่คลุมเครือเกี่ยวกับหลักการศรัทธาในอิสลาม หมายถึง การที่กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามไม่กระชับชัดเจนคลาดเคลื่อนจากหลักการไม่ตรงเป้าหมายและไม่ครอบคลุมประเด็นของข้อคำถามที่ต้องการให้ตอบ